

REPORTAJ

Jan Tomasz Gross: „Holocaustul - experiență universală, care ne va bântui toată viața”

Coragău Olesea
21 septembrie 2017

Conferința cu genericul „Evenimente la Periferia Holocaustului” s-a desfășurat la data de 14 septembrie, în incinta Universității de Stat din Moldova. Evenimentul a fost organizat de către Asociația „Never Again”, Fundația Friedrich-Ebert-Stiftung, Comunitatea Evreiască din Republica Moldova și, respectiv, de către Institutul de Istorie Orală din Moldova. Invitatul special al conferinței a fost profesorul, Jan Tomasz Gross, de la Universitatea Princenton, SUA. În calitate de istoric, sociolog și politolog, acesta a ținut o lecție publică despre istoria dramatică a etniei evreiești în cel de-al doilea război mondial, subiect fundamental tratat în cărțile sale: „Vecinii”, „Frica: Antisemitismul din Polonia după Auschwitz” și-n „Recolta de Aur”.

Jan Gross a marcat începutul lecției prin expunerea percepțiilor personale, privind interesul față de istoria etniei evreiești, reflectat în cartea „Recolta de Aur”: Evenimente la Periferia Holocaustului”.

„Am început a fi interesat de istoria celui de-al doilea război mondial, prin anii 60, când eram implicat într-o mișcare studentească în Polonia. În urma unor proteste, eu, împreună cu prietenii mei, am fost exmatriculați de la universitate și ne-am pomenit la un penitenciar, timp de cinci luni. Când m-am eliberat, am decis să merg la studii în America. Eram evreu, iar pentru noi frontierele erau deschise. Acolo, pentru teza de doctorat, am ales să reflectez experiența societății poloneze în cel de-al doilea război mondial. M-am axat pe soarta evreilor, care au fost considerați rasă inferioară și au fost exterminați în masă. Ținea de datoria mea să fac cunoscut fenomenul de ucidere a unei treimi din populația urbană a Poloniei”, a menționat specialistul în istorie.

Profesorul a prezentat detaliat tabloul dramatic al Holocaustului, remarcând data de zece iulie, 1941, ziua în care regimul național-social nazist a pus în aplicare programul de exterminare în masă a evreilor.

„Destinul evreilor și al polonezilor, în cel de-al doilea război mondial, a fost interconex. Drept exemplu poate servi orașul polonez „Edvadne”. În 1941 avea vreo 3 mii de locuitori.. Jumătate din populația locală a orașului, reprezentată de polonezi, împreună cu trupele naziste, la data de 10 iulie, au executat cealaltă parte a orașului: 1600 de evrei. Antisemitismul era o normă comună atunci, nu doar în Polonia, ci-n toată Europa. Era ușor să influențezi populația locală, să apelezi la prejudecăți pentru a stârni ura”, a spus istoricul.

Jan Tomasz Gross a comunicat publicului și despre realitatea de la Chișinău, începând cu 17 iulie, 1941, când jumătate din populația orașului, care era reprezentată de zece mii de evrei, a fost exterminată de către populația locală, de trupele române și de cele germane.

„Faptul că noi nu cunoaștem faptele, nu înseamnă că ele nu au existat. Holocaustul este un fapt profund, o experiență universală care ne va bântui toată. Dvs nu veți putea pretinde că sunteți ignoranți și că nu vă știți istoria. N-o știți? Ce rușine!”, a afirmat profesorul.

Lecția publică a culminat cu o sesiune de întrebări adresate profesorului. În acest context, studenții au manifestat interes pentru poziția instituțiilor bisericești în raport cu Holocaustul și, respectiv, pentru atitudinea populației locale față de soarta dramatică a etniei evreiești, în timpul celui de-al doilea război mondial.

„Lecția mi-a fost utilă. Am aflat că-n fiecare sat polonez exista o biserică romano-catolică, în care activa un preot local. În general, biserica a fost silențioasă în timpul Holocaustului, nu a făcut proteste, dar nici nu a avut o atitudine protectoare vizavi de evrei. Câteva mii de copii evrei, n-au avut noroc de biserică, ci de

femeile care i-au adăpostit și le-au salvat viața”, a spus Ina Stegărescu, studentă la Facultatea de Drept, la USM.

„Am fost onorată să cunosc autorul cărții „Recolta de Aur: Evenimente la periferia Holocaustului”. Multe informații despre acest program de exterminare-n masă le cunoșteam de la liceu, multe le-am aflat în cadrul lecției de azi. Într-adevăr, istoria Holocaustului a fost rescrisă într-o nouă lumină, făcându-mă să înțeleg că nu doar naziștii s-au făcut vinovați de moartea evreilor din toată Europa”, a spus Daniela Osipova, studentă la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM.

„Fiind de la Facultatea de Istorie, cunosc axa cronologică a evenimentelor din timpul celui de-al doilea război mondial, dar nu cunoșteam nimic despre monumentul din Edvadne, cel pe care scria despre bestialitatea ocupanților germani, care au ucis evreii în 1941. În 2001, președintele Poloniei a recunoscut implicarea populației locale la uciderea evreilor și și-a cerut iertare public. Atunci cetățenii stăteau cu ușile închise, iar preotul nega infrațiunile”, a spus Alexandru Cebotari, student la Facultatea de Istorie, USM.

„M-a impresionat insistența jurnaliștilor polonezi de a confirma veridicitatea datelor prezentate în cartea „Vecinii”. Au mers în orașul polonez, Edvadne, au găsit supraviețuitorii celui de-al doilea război mondial. Au realizat reportaje la care au fost anexate și datele din procesele judecătorești de după 1949, din care s-a documentat și Jan Gross. Fiecare mijloc de Mass-Media organiza dezbateri pe marginea acestui subiect, iar acest lucru a favorizat schimbarea opiniei publice”, a afirmat Diana Costiuc, studentă la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM.

Cadrele didactice, prezente la eveniment, au salutat prezența profesorului american în incinta Universității de Stat din Moldova.

„Trebuie să ai curaj să sfidezi opiniile contradictorii, care circulă într-o societate, uneori neinformată. Istoria e mult mai complicată decât încearcă unii pseudosavanți să o reprezinte. Păcat că nu i-am adresat lui Jan Gross și această întrebare: Ce fac cercetătorii pentru a immortaliza victimele celui de-al doilea război mondial? Aș vrea să facă o antologie despre familiile care au salvat evrei în timpul Holocaustului, inclusiv în Basarabia. Cunosc un caz despre un evreu, care a fost botezat pentru a fi protejat. Acest exemplu ar marca un început”, a menționat prodecanul Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării din cadrul USM, Dumitru Țurcanu.

La eveniment a fost prezent și directorul Asociației „Never Again”, Rafal Pankowski. Acesta a apreciat implicarea profesorului, Jan Tomasz Gross, în reflectarea celui de-al doilea război mondial, mai ales prin prisma cărții Recolta de Aur, care a fost considerată cea mai bună lucrare poloneză despre „Holocaust” din 2011.

„Noi trebuie să fim mândri că avem cu cine purta această discuție despre xenofobie, care a fost inițiată în Polonia, datorită profesorului, Jan Gross. Nu cred că există un alt autor în istoria poloneză modernă, care a avut un impact similar asupra societății noastre. Cărțile sale reprezintă un grad de maturitate a unei societăți democratice. Cărțile lui nu vorbesc despre istorie, ci schimbă istoria”, a afirmat directorul Asociației „Never Again”, Rafal Pankowski.

Jan Tomasz Gross s-a aflat la Chișinău în perioada 13-14 septembrie. La data de 13 septembrie curent, profesorul a prezentat cartea, „Recolta de Aur”, unui public larg: reprezentanți ai instituțiilor de stat, ai comunității evreiești, profesori și studenți. Lucrarea va face parte din colecția de exponate ale Muzeului Holocaustului, care va fi inaugurat în incinta „Casei Naționalităților”.

<https://libertv.md/social/reportaj-jan-tomasz-gross-holocaustul-experienta-universala-care-ne-va-bantui-toata-viata>